

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, **Adalet Bakanı Yılmaz Tunç** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Cezaevlerinde mahpusların şüpheli ölümleri, Türkiye'de uzun yıllardır büyük bir insan hakları sorunu olarak gündeme gelmektedir. Özellikle sağlık durumu kritik olan mahpusların, cezaevi koşulları nedeniyle uygun tedavi alamamaları ve ölümle sonuçlanan ihmaller zinciri, devletin yaşam hakkını koruma yükümlülüğünü sorgulatmaktadır. 19 Ekim 2024'te yaşanan Serhat Temizer'in şüpheli ölümü, bu tür vakaların en dikkat çekici örneklerinden biridir ve Türkiye'deki cezaevi sistemindeki yapısal sorunları gözler önüne sermektedir.

22 yaşındaki epilepsi hastası Serhat Temizer, 6 Mart 2021'de Hakkâri'de tutuklanmış ve "örgüt üyeliği" suçlamasıyla yargılanmaya başlanmıştır. 18 Ekim 2024'te Hakkâri 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmasında 4 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırılmasına rağmen, "uzun tutukluluk" gerekçesiyle tahliye edilmesine karar verilmiştir. Ancak tahliye kararı sonrası Temizer, Erzurum Dumlupınar 2'Nolu Kapalı Cezaevi'ne götürülmek yerine Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'ne götürülmüş ve burada tek kişilik hücrede tutulurken şüpheli bir şekilde hayatını kaybetmiştir.

Cezaevi yönetimi, Temizer'in ölüm sebebi olarak "aniden fenalaşma"yı göstermiş, ancak babası Hatip Temizer oğlunun duruşmadan moralli çıktığını ve sağlık durumu hakkında herhangi bir endişelerinin olmadığını belirtmiştir. Baba Temizer, oğlunun ölümüne dair cezaevi yönetiminden hiçbir bilgi alamadığını ve ölümünün şüpheli olduğunu vurgulamıştır. Cezaevinde geçirdiği epilepsi krizlerinin doğru bir şekilde tedavi edilmemesi, kelepçeli muayene dayatılması, tedavi taleplerinin reddedilmesi gibi ihmaller zinciri, Temizer'in ölümünün sadece sağlık sorunlarıyla açıklanamayacak kadar karmaşık olduğuna işaret etmektedir.

Anayasa'nın, 17. Maddesi ile yaşam hakkını koruma altına almaktadır. Bu maddeye göre, herkesin yaşama hakkı temel bir haktır ve devlet, yaşam hakkının korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Cezaevlerinde tutulan mahpuslar, devletin gözetimi altında bulundukları için devletin yaşam haklarının korunmasına yönelik sorumluluğu daha da ağırlaşmaktadır.

Temizer'in epilepsi hastası olmasına rağmen tedavisinin yetersiz kalması ve uygun tıbbi yardıma erişiminin engellenmesi, bu yükümlülüğün ihlaline işaret etmektedir. Ayrıca, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da mahpusların sağlık hakkına

erişimlerini garanti altına almakta, tıbbi yardım ve tedavi süreçlerinin düzenli bir şekilde yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak Serhat Temizer gibi birçok hasta mahpusun, gerekli sağlık hizmetlerine erişememesi, ihlallerin sistematik hale geldiğini göstermektedir.

Cezaevlerindeki sağlık koşulları ve bu koşulların mahpusların ölümüne yol açan ihmallerle birleşmesi, mahpusların yaşam hakkının korunmadığını açıkça ortaya koymaktadır. 2022 yılından bu yana Türkiye cezaevlerinde 73 mahpusun ölüm kaydı düşölmüş, İnsan Hakları Derneği (İHD) ise 2023 yılı içerisinde en az 42 mahpusun cezaevinde hayatını kaybettiğini açıklamıştır. Bu ölümlerden 10'u şüpheli olarak kayıtlara geçerken, 4 mahpusun ölüm nedeni olarak intihar iddiaları öne sürölmüştür. Bu tür ölümlerin ardındaki ihmal ve sorumsuzluk zincirleri, mahpusların temel haklarının sistematik bir şekilde ihlal edildiğini göstermektedir.

Uluslararası insan hakları hukukuna göre, cezaevlerindeki mahpusların sağlık ve yaşam hakları, devletin gözetimi ve sorumluluğu altındadır. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kabul edilen Mahpusların Muamelesine Dair Standart Asgari Kurallar ya da bilinen adıyla Nelson Mandela Kuralları, mahpusların fiziksel ve zihinsel sağlıklarının korunması için devletlerin yükümlölüklerini belirlemektedir. Bu kuralların 24. maddesi, her mahpusun sağlık durumu hakkında düzenli bir tıbbi değerlendirme yapılması gerektiğini ve mahpusların sağlık haklarının devlet tarafından korunması gerektiğini vurgulamaktadır.

Mandela Kuralları'na ek olarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) de yaşam hakkını garanti altına alan önemli uluslararası sözleşmelerdendir. AİHS'nin 2. Maddesi, yaşam hakkının korunmasını devlete yüklemektedir. Serhat Temizer gibi hasta mahpusların gerekli tedaviyi görememesi ve ihmaller zinciri sonucunda yaşamlarını yitirmeleri, bu sözleşmenin ihlali anlamına gelmektedir. Ayrıca, AİHS'nin 3. Maddesi uyarınca mahpusların insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye maruz kalmaması gerekmektedir. Tek kişilik hücrede tutulmak, yetersiz sağlık hizmeti almak ve kelepçeli muayene dayatılması gibi uygulamalar, bu madde kapsamına giren ihlaller arasındadır.

Serhat Temizer'in ölümüne dair cezaevi yönetiminin bilgi vermemesi ve ölüm sebebine ilişkin net bir açıklama yapılmaması, olayın şüphayle karşılanmasına neden olmuştur. Bu tür ölümlerin aydınlatılması için devletin etkili, şeffaf ve bağımsız bir soruşturma yürütmesi gerekmektedir. AİHS'nin 2. Maddesi gereğince, devletler yaşam hakkını ihlal eden durumlarda etkili bir soruşturma yürütmek zorundadır. Ancak Temizer vakasında, soruşturmanın şeffaf bir şekilde yürütölmediği, aile ve avukatların olay hakkında bilgilendirilmediği, adaletin sağlanması gecikmeler yaşandığı görölmektedir.

Serhat Temizer'in şüpheli ölümü, cezaevlerinde mahpusların yaşam hakkının nasıl ihlal edildiğine dair çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir. Gerek ulusal hukuk gerekse uluslararası hukukun açıkça ihlal edildiği bu tür vakalarda devletin şeffaf, etkili ve insan haklarına uygun bir şekilde hareket etmesi zorunludur. Cezaevlerinde gerçekleşen ihmaller, devletin mahpuslar üzerindeki sorumluluğunu artırmakta ve yaşam hakkının korunmasının sadece sözde kalmaması gerektiğini göstermektedir. Temizer ve diğer mahpusların yaşam hakkının korunması adına bu tür vakaların peşinin bırakılmaması, etkili bir soruşturma yürütölmesi ve benzer ihlallerin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1. Serhat Temizer'in tahliyesine karar verilmesine rağmen neden Erzurum Dumlulu 2'Nolu Cezaevi yerine Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevi'ne nakledilmiştir? Bu nakil kararı hangi gerekçelere dayandırılmıştır ve mahpusun sağlık durumu göz önünde bulundurulmuş mudur?
2. Tahliye kararı alınan bir mahpusun, 24 saatten kısa bir süre içerisinde şüpheli bir şekilde hayatını kaybetmesi nasıl açıklanabilir? Bu olayın aydınlatılmasına yönelik bakanlığınız hangi adımları atmıştır?
3. Serhat Temizer'in epilepsi hastası olduğu bilinirken, cezaevi yönetimi neden gerekli tıbbi önlemleri zamanında almamıştır? Bu ölümün, ihmaller zincirinin bir sonucu olduğu değerlendirilmekte midir?
4. Son 22 yıl içinde Türkiye cezaevlerinde kaç mahpusun şüpheli bir şekilde hayatını kaybettiği kayıtlara geçmiştir? Bu ölümlerle ilgili yürütülen soruşturma ve sonuçlanan davalar var mıdır? Şüpheli ölümlerle ilgili Bakanlığınızın yürüttüğü çalışmalar nelerdir?
5. Serhat Temizer'in ölümüne ilişkin cezaevi yönetimi tarafından ailesine bilgi verilmemesi hangi yasal düzenlemelere dayanmaktadır? Bu bilgilendirme eksikliğinin giderilmesine yönelik bakanlığınızın bir düzenlemesi var mıdır?
6. Serhat Temizer'in ölüm nedeni olarak cezaevi yönetimi tarafından "aniden fenalaşma" gösterilmiştir. Ancak epilepsi gibi kronik bir rahatsızlığı olan bir mahpusun, tedavi edilmemesi sonucu hayatını kaybetmesi nasıl açıklanmaktadır? Epilepsi krizi sırasında gerekli tıbbi müdahalenin yapılmamasının bir ihmal olduğu bilinmekte midir?
7. Cezaevlerinde hasta mahpusların sağlık kontrolleri ve tedavileri düzenli olarak denetlenmekte midir? Serhat Temizer gibi kronik hastalıkları olan mahpusların şüpheli ölümleri, Bakanlığınızın bu konudaki denetim süreçlerinin yetersiz olduğunu göstermekte midir?
8. Serhat Temizer'in ölümüne dair cezaevi personelinin ihmali olup olmadığına yönelik başlatılan bir soruşturma var mıdır? Varsa, bu soruşturmanın mevcut aşaması hakkında bilgi verebilir mi?
9. Son 22 yılda cezaevlerinde hayatını kaybeden mahpusların ölüm nedenlerine ilişkin detaylı bir inceleme yapılmış mıdır? Şüpheli ölüm vakalarına dair Bakanlığınızın aldığı tedbirler nelerdir?
10. Serhat Temizer'in ölümüne dair kamuoyunda oluşan şüpheler ve ailenin olay hakkında bilgilendirilmemesi, cezaevi sistemindeki şeffaflık eksikliği olarak değerlendirilmekte midir? Bakanlığınız, bu tür ölümleri daha şeffaf bir şekilde soruşturmak için hangi adımları atacaktır?
11. Cezaevlerinde kelepçeli muayene gibi uygulamalar neden halen devam etmektedir? Bakanlığınız bu uygulamanın mahpusların sağlık hakkını ihlal ettiği yönündeki eleştirileri nasıl yanıtlamaktadır?
12. Cezaevlerinde şüpheli ölümleri ve ihmalleri önlemek amacıyla bağımsız ve tarafsız bir izleme komisyonu kurulması Bakanlığınız tarafından gündeme alınacak mıdır? Bu tür ölümlerin önlenmesi için alınacak önlemler nelerdir?